

РЪКОВОДСТВО ЗА ТРЕНИРАНЕ ИДЕНТИФИЦИРАНЕТО НА ФИГУРАТИВНИЯ ЕЗИК

Толя Стоицова и Хауърд Полио

The idea for creating this manual appear during the working out on a joint project between Institute of Psychology, Bulgarian Academy of Sciences and Department of Experimental Psychology of Tennessee University in Knoxville. The goal of the project is connected with the phenomenology of terroristic acts reflected in prints in three divergent cultures: Bulgarian, American and Russian. The idea is borrowed from the similar material of our American colleagues, who did it for English language. The team was headed by Dr. Howard Pollio, one of the famous psycholinguistic psychologists in the US, who is a co-author of Bulgarian version of the manual.

The manual offers a possibility for identifying 14 figures of speech. It is organized in 5 chapters, each containing the following two sections: 1. Didactic Section and 2. Programmed Instruction Section. The manual ends with an instruction for a practice procedure necessary for experts to judge the figures of speech in a more reliable way. In the Appendix, which is not included in this material and is prepared only for professionals who received additionnal skills in applying this approach, are given tables and charts for calculating the judgement congruency. In order to apply this manual professionals have to be trained in a group relatively long time.

Исторически, използването на фигуративния (метафоричния) език се разглежда като сфера на поетите и новелистите. Обаче, дори и един повърхностен поглед върху всекидневния език показва, че в него се съдържат огромен брой небуквални фигури на речта, или думи, фрази и изречения с преносен смисъл, т. нар. *тропи*, включващи метафори, сравнения, персонификация и др. Въпреки широкото разпространение на фигуративния език в обичайната всекидневна реч, много малко са изследванията по темата, тъй като в повечето случаи психолози и лингвисти не успяват да видят, че зад използването на метафоричния език стоят съществени характеристики на хората. Нашата хипотеза е, че систематичният анализ на фигурите на речта, които хо-

рата използват, за да общуват помежду си, разкрива някои от съществените страни на умствените процеси, често наричани „инсайт“, „интуиция“, „разбиране“ и т.н.

Може да изглежда, че подобен анализ предполага идентифицирането на фигурите на речта като много лесно за необучените събеседници. Забележителното обаче е, че в процеса на обичайни разговори между хората се оказва, че те **нямат ни най-малка представа** всъщност, колко често се използва метафоричният език. Изучаването на фигуративния език изисква изследователи, които са тренирани да идентифицират и записват тези специфични фигури на речта с висока степен на съгласуваност помежду им. Настоящото ръководство е написано за постигане именно на тази цел.

Организация на Ръководството

Настоящото ръководство е организирано в пет основни части. Всяка от първите четири части представя специфичен клас от фигуративния език и включва общо описание на съответния клас тропи. В допълнение, всяка част съдържа и две подсекции:

(1) Дидактична секция с представяне на една или повече от фигурите на речта;

(2) Секция за упражнение.

Петата част предоставя възможност за практикуване и дискусия. Тази последна част е приложена за постигането на две цели. От една страна, да се практикува идентифицирането и категоризирането на различните фигури, присъстващи в разговорния език, и от друга страна — като тренировъчна секция, насочена към систематично „изглаждане“ на разминаванията между отделните експерти или към повишаването на тяхната сензитивност към фигуративния език. Надяваме се да повишим надеждността на оценките, като минимизираме възможността за разминаване между експертите.

Общи дефиниции

Фигуративният език, или троп(а) е всяка небуквално използвана дума, фраза, изречение или изречения, в които има отклонение от обичайния или буквален смисъл на езиковото разбиране. Най-общата категория на фигуративния език, която ще се изисква от вас да разграничавате, е *новите* (неизвестните досега) от т.нар. „замръзнали“ тропи. Съществуват такива фигуративни думи и фрази в нашия език, които толкова често се употребяват, че ние просто ги приемаме като част от езика. Всеки, който говори свободно даден език, не се затруднява да идентифицира тези ЗАМРЪЗНАЛИ тропи. Например в някакъв момент от историята на английския език (същото се отнася и за българския език) може да се приеме, че „държавният глава“ или „краката на леглото“ са били оригинални (нови) фигури на речта, използвани от някои хора. След продължителното им обръщение обаче, тяхната употреба става толкова обичайна, че хората спират да ги свърз-